

РЕЦЕНЗІЯ

доктора економічних наук, доцента кафедри менеджменту та адміністрування
Національного університету «Чернігівська політехніка»
Харченко Юлії Петрівни на дисертаційну роботу
Малиша Володимира Володимировича на тему:
«Інноваційно-інвестиційне забезпечення економічної безпеки промислових
підприємств», поданої на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 073 Менеджмент

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження

Економічна безпека промислових підприємств є одним із важливих чинників, що визначає стабільність їх функціонування та розвитку, здатність ефективно використовувати наявний потенціал, упроваджувати інноваційні технології у виробничу діяльність, а також у сфери управління, маркетингу, логістики та фінансів. Забезпечення належного рівня економічної безпеки є важливим завданням і невід'ємною складовою стратегічного розвитку будь-якого промислового підприємства, оскільки саме вона створює передумови для його довгострокового та ефективного функціонування.

Водночас інноваційний розвиток супроводжується не лише появою нових можливостей, а й виникненням додаткових ризиків і загроз. Проте в сучасних умовах саме активізація інноваційно-інвестиційної діяльності є найбільш перспективним напрямом розвитку промислових підприємств та їх адаптації до складних внутрішніх і зовнішніх викликів. У зв'язку з цим формування належного рівня економічної безпеки стає необхідною передумовою стабільної роботи підприємств, забезпечення їх здатності послідовно впроваджувати інноваційні технології, ефективно використовувати інвестиційні ресурси та підтримувати стійкий розвиток у довгостроковій перспективі.

Зазначене зумовлює необхідність проведення подальших наукових досліджень, спрямованих на обґрунтування впливу темпів інноваційно-інвестиційного розвитку промислових підприємств на рівень їх економічної безпеки, стійкості функціонування та здатності до довгострокового розвитку.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана в межах планів науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка» за такими темами: «Науково-прикладні засади реалізації державної політики розвитку підприємництва в умовах децентралізації влади» (номер державної реєстрації 0120U101816, 2020-2024 рр.), у межах якої автором поглиблено концептуальні положення обґрунтування трансформаційних процесів в інституційному середовищі функціонування промислових підприємств; «Стратегічне управління підприємствами в умовах війни та післявоєнної відбудови» (номер державної реєстрації 0124U004476, 2024-2027 рр.), де автором запропоновано теоретико-прикладні положення трансформації та розвитку системи управління інноваційно-інвестиційними ризиками промислового підприємства в умовах невизначеності.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи дає підстави стверджувати, що сформульовані автором наукові положення, висновки та практичні рекомендації є достатньо обґрунтованими, логічно послідовними та достовірними, а поставлені у дослідженні завдання повною мірою виконані. Відповідно досягнуто основної мети дисертаційної роботи, яка полягає в поглибленні теоретичних положень, удосконаленні методичних підходів та розробленні практичних рекомендацій щодо інноваційно-інвестиційного забезпечення економічної безпеки промислових підприємств в умовах сучасних економічних викликів.

Дисертаційна робота являє собою цілісне, логічно побудоване та завершене наукове дослідження, що характеризується системністю викладення матеріалу, внутрішньою узгодженістю окремих розділів і належним рівнем наукової аргументації. Теоретичну основу дослідження становлять праці вітчизняних і зарубіжних учених з проблематики економічної безпеки, інноваційно-інвестиційного розвитку та управління промисловими підприємствами. Інформаційну базу роботи сформували нормативно-правові акти України, офіційні статистичні матеріали Державної служби статистики України, а також результати власних досліджень автора.

Методологічні положення дослідження ґрунтуються на використанні загальнонаукових та спеціальних методів. Зокрема, були використані такі з них: методи контент-аналізу, групування – для обґрунтування сутності категорії «економічна безпека підприємства»; системний та структурний підходи – для визначення прикладних положень трансформації та розвитку системи управління інноваційно-інвестиційними ризиками промислових підприємств, визначення структури системи економічної безпеки промислового підприємства; функціональний, процесний підходи – для опису процесу забезпечення необхідного рівня економічної безпеки промислового підприємства; статистичні методи – для обґрунтування методичного підходу до оцінювання рівня економічної безпеки промислового підприємства; методи вимірювання і порівняння, динамічний аналіз – для проведення аналітичного дослідження сучасних тенденцій розвитку промислових підприємств в Україні, стану їхнього інноваційно-інвестиційного розвитку; методи індукції дедукції, абстрагування – для обґрунтування моделі механізму забезпечення економічної безпеки промислового підприємства. Також використано графоаналітичний та табличний методи дослідження – для наочного представлення отриманих результатів дослідження.

Обґрунтованість наукових пропозицій автора, висновків та представлених рекомендацій підтверджується їх апробацією на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, науковими публікаціями.

***Структура і зміст дисертаційної роботи.
Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам***

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів і висновків.

Перший розділ присвячено дослідженню теоретико-методичних засад інноваційно-інвестиційного забезпечення економічної безпеки промислових підприємств. У розділі уточнено понятійно-категоріальний апарат дослідження, систематизовано наукові підходи до трактування економічної безпеки підприємства, визначено інноваційно-інвестиційні детермінанти її забезпечення та узагальнено методичні підходи до оцінювання рівня економічної безпеки промислових підприємств.

У другому розділі здійснено аналіз сучасного стану розвитку промислових підприємств України та досліджено особливості їх інноваційно-інвестиційної діяльності. Проведено оцінку впливу інноваційно-інвестиційного забезпечення на рівень економічної безпеки підприємств, визначено основні тенденції, проблеми та ризики їх функціонування в сучасних умовах.

Третій розділ присвячено розробленню механізму забезпечення економічної безпеки промислових підприємств на основі активізації інноваційно-інвестиційної діяльності. У розділі обґрунтовано концептуальні підходи до вдосконалення такого механізму, запропоновано напрями активізації інноваційно-інвестиційної діяльності промислових підприємств та розроблено прикладні рекомендації щодо підвищення рівня їх економічної безпеки в умовах невизначеності.

Наукова новизна одержаних результатів

Серед наукових здобутків Малиша В.В. доцільно виокремити наступні:

- *вперше* запропоновано механізм забезпечення економічної безпеки промислового підприємства на основі удосконалення системи управління його інноваційно-інвестиційними ризиками в умовах стохастичності та нестабільності зовнішнього економічного середовища, що реалізовано через дослідження структури такого механізму, опису трансформації зазначеної системи та конкретизації нових перешкод у діяльності промислових підприємств в умовах дисипативності та непередбачуваності умов здійснення їхньої діяльності (с. 231);

удосконалено:

- методичний підхід до оцінювання рівня економічної безпеки промислового підприємства, що було реалізовано через детальний розгляд наявних концепцій до здійснення такого оцінювання (аналітичний, тривимірний, індикаторно-індексний, функціональний, матричний та бухгалтерський), визначення показників, які необхідно аналізувати в рамках кожної з них (с. 76);

- теоретико-прикладні положення трансформації та розвитку системи управління інноваційно-інвестиційними ризиками промислового підприємства в умовах невизначеності, що реалізовано через визначення основних елементів такої системи, їх взаємозв'язку, опису ролі у функціонуванні системи економічної безпеки такого підприємства (с. 247);

- концептуальні положення обґрунтування трансформаційних процесів в інституційному середовищі функціонування промислових підприємств, які базуються на результатах побудови матриці сучасних загроз для забезпечення інституційної підтримки належного рівня економічної безпеки цих суб'єктів

господарювання в умовах дисипативності зовнішнього економічного середовища, обмеженості фінансових ресурсів та загроз національної безпеки (с. 274);

набули подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат економічної науки у частині уточнення змісту категорії «економічна безпека підприємства», що обґрунтовано через виокремлення двох напрямків розгляду її сутності: модернізаційний (забезпечення умов для розвитку підприємств); ризиковий (забезпечення ефективно функціонуючої системи управління економічними ризиками), ідентифікації окремих концепцій трактування цієї категорії: ресурсно-функціональна, гармонізаційна, конкурентна, захисна, стійкісна (с. 31-33);

– теоретико-прикладні положення обґрунтування структури системи економічної безпеки промислового підприємства, у межах якої виокремлено такі складові: фінансова, інноваційно-інвестиційна, інформаційна, маркетингова, технологічна, правова, кадрова, що дало можливість конкретизувати сутність таких науково-теоретичних аспектів щодо розгляду змісту зазначеної системи: інноваційний, інвестиційний, інноваційноінвестиційний, та виокремити основні інноваційно-інвестиційні детермінанти її забезпечення в сучасних умовах (с. 33);

– обґрунтування функціонально-управлінського підходу до опису процесу забезпечення необхідного рівня економічної безпеки промислового підприємства на основі активізації їхньої інноваційно-інвестиційної діяльності, що реалізовано через розгляд базових функцій та складових такого забезпечення, виокремлення і систематизації загальних та специфічних принципів функціонування системи економічної безпеки (с. 42-43).

Практичне значення результатів дослідження

Результати дисертаційної роботи використовуються в діяльності:

– Департаменту економічного розвитку Чернігівської обласної військової адміністрації: враховано рекомендації щодо розробки механізму забезпечення економічної безпеки промислового підприємства на основі удосконалення системи управління його інноваційно-інвестиційними ризиками в умовах стохастичності та нестабільності зовнішнього економічного середовища при розробці стратегічних напрямів розвитку економіки регіону та Плану заходів з реалізації Стратегії сталого розвитку Чернігівської області (01.01-20/258 від 10.02.2026 р.);

– Чернігівської Регіональної Торгово-Промислової Палати: використано науково-методичні положення щодо оцінки рівня економічної безпеки промислового підприємства на основі його інноваційно-інвестиційного розвитку при підготовці інформаційних матеріалів та заходів з підтримки бізнесу (№ 19/01 від 09.03.2026 р.);

– ТОВ «Багатопрофільне підприємство «АТІЛОС»: враховано концептуальні положення щодо обґрунтування трансформаційних процесів в інституційному середовищі функціонування промислових підприємств при оновленні стратегічних планів розвитку підприємства та впровадженні інноваційних рішень з метою забезпечення високого рівня конкурентоспроможності (№ 27 від 03.03.2026 р.);

– ТОВ «Торговий дім «ВІАТ»: з метою удосконалення стратегічних підходів до розвитку підприємства, підвищення результативності його діяльності та

посилення конкурентних позицій на ринку використано науково-практичні підходи до забезпечення економічної безпеки підприємства на основі удосконалення системи управління інноваційно-інвестиційними ризиками (№ 54 від 20.02.2026 р.);

– Національного університету «Чернігівська політехніка»: використано у навчальному процесі кафедри менеджменту та адміністрування при розробці методичних матеріалів, а також під час проведення лекційних та практичних занять з таких освітніх компонентів: «Інноваційно-інвестиційна політика підприємств», «Стратегічний менеджмент», «Управління бізнес-процесами організації» (№ 202/08-3095/ВС від 22.12.2025 р.).

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

За результатами дослідження опубліковано 13 наукових праць, з них: 1 стаття в іноземному науковому виданні (Scopus); 4 статті у наукових фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних; 8 праць апробаційного характеру. Загальний обсяг публікацій – 7,41 друк. арк.; особисто автору належить – 4,79 друк. арк.

Наукові публікації відповідають вимогам п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), щодо кількості публікацій, відповідності опублікованих результатів тим, що містяться у дисертації, апробації її основних положень.

Дотримання норм академічної доброчесності

За результатами аналізу представлених матеріалів не встановлено фактів порушення академічної доброчесності.

Дисертант дотримувався норм та принципів академічної доброчесності, норм законодавства про авторське право, порушень яких, як і академічного плагіату, не виявлено. У дисертації наявні посилання на відповідні джерела, зазначені у списку використаних джерел, визначено особистий внесок автора в опублікованих у співавторстві працях.

Висновки та пропозиції, що викликають певні сумніви, зауваження на окремі суперечності та можуть слугувати підґрунтям дискусії під час захисту дисертації

1. При систематизації існуючих концепцій економічної безпеки (пп. 1.1) доцільно було б окремо виділити цифрову концепцію економічної безпеки підприємства як самостійний напрям сучасних наукових досліджень.

2. Позитивно оцінюючи запропоновані автором напрями розвитку системи економічної безпеки, варто зазначити, що робота виграла б від розроблення окремого алгоритму прийняття управлінських рішень залежно від рівня економічної безпеки підприємства.

3. У роботі достатньо уваги приділено інноваційно-інвестиційним ризикам. Водночас було б доцільно запропонувати їх ранжування за рівнем критичності та ймовірності виникнення (с. 245-246).

4. При розробці механізму забезпечення економічної безпеки доцільно було б більш детально розкрити питання цифрового ризик-менеджменту (с. 231-232).

5. Авторські рекомендації могли б бути доповнені методичними положеннями щодо оцінювання готовності промислових підприємств до реалізації інноваційно-інвестиційних проєктів в умовах високої невизначеності.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Малиша Володимира Володимировича на тему «Інноваційно-інвестиційне забезпечення економічної безпеки промислових підприємств» є завершеним, самостійним дослідженням, виконаним на актуальну тему, містить положення наукової новизни та має теоретичне і практичне значення.

Дисертаційне дослідження відповідає спеціальності 073 «Менеджмент».

Дисертаційна робота відповідає вимогам наказу МОН України №1 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами) та «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами й доповненнями) та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

Зазначене дозволяє зробити висновок, що Малиш Володимир Володимирович, автор дисертаційної роботи на тему «Інноваційно-інвестиційне забезпечення економічної безпеки промислових підприємств», заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 Менеджмент.

Рецензент:

доктор економічних наук, доцент
кафедри менеджменту та адміністрування
Національного університету
«Чернігівська політехніка»

Юлія ХАРЧЕНКО